

stichting vogelringstation meijendel

jaarverslag 2009

Foto voorblad: *Kwartelkoning, juveniel, Meijndel, Wassenaar, 11 september 2009*
(© Vincent van der Spek). Ringers: Wouter Teunissen en Vincent van der Spek

Teksten: Wijnand Bleumink (terugmeldingen), Maarten Verrips (CES en Nachtegalen),
Vincent van der Spek (overige teksten; eindredactie)

van der Spek, V, W Bleumink & M Verrips (2010). St. VRS Meijndel, jaarverslag 2009.
St. VRS Meijndel, Wassenaar.

Stichting Vogelringstation Meijndel

Gevestigd te Den Haag.

De Stichting houdt zich bezig met de studie van in
het wild levende vogels door middel van ringonderzoek
in het duingebied Meijndel, ten noorden van Den Haag.

Secretariaat:

Acaciastraat 212

2565 KJ Den Haag

t: 06 - 41 00 98 89

m: vvanderspek@vwgdenhaag.nl

Actuele ringresultaten van VRS Meijndel zijn te vinden op www.trektellen.nl

Giro: 1531203 t.n.v. Penningmeester Stichting Vogelringstation Meijndel te Wassenaar
© maart 2010

*Het ringwerk in Meijndel is mede mogelijk dankzij Dunea (sponsoring en
terreinvergunningen), Staatsbosbeheer (terreinvergunningen Bokjes), het
Vogeltrekstation (ringvergunningen) en de Haagse Vogelbescherming (sponsoring).*

inhoudsopgave

Inleiding	4
Hoofdstuk 1 algemene informatie	5
Bezetting	5
Vergunningverlening	5
Afspraken Dunea, VWG Meijendel en VRS Meijendel	5
Het weer in 2009	6
Publicaties	6
Hoofdstuk 2 resultaten	7
Vangdagen	8
Jaarrecords	8
Nieuwe soorten	8
Wintervangsten januari	9
Constant Effort Site (CES): broedseizoen 2009	9
Nachtegalenproject 2009	12
Dispersie en najaarstrek 2009	12
Monitoringsproject Bokjes	18
Terugmeldingen	19
Tjiftjafperikelen: abietinus, collybita en tristis	23
Hoofdstuk 3 tien jaar VRS Meijendel (2000-2009)	27
Tien jaar VRS Meijendel in vogelvlucht	27
Medewerkers in de periode 2000-2009	28
Resultaten 2000-2009	28
Jaartotalen 2000 – 2009	32

inleiding

2009 was een bijzonder jaar. In 2000 werden de ringactiviteiten in Meijndel nieuw leven ingeblazen en derhalve was 2009 het tiende jaar vogelonderzoek sinds de herstart. In dit jaarverslag wordt ingegaan op de resultaten van 2009, maar wordt ook kort stilgestaan bij het jubileum.

De ringgroep kan terugzien op een redelijk succesvol jaar. In totaal werden op de ringbaan 4.438 vogels geringd en 319 terugvangsten gecontroleerd. De reguliere projecten werden gedraaid: broedvogelonderzoek CES (Constant Effort Sites) in het voorjaar, het nachtegalenproject in juli/augustus en dispersie/najaarstrek vanaf 15 augustus. In totaal is er voor kortere of langere tijd op 80 dagen geringd. Er waren geen invasies, wat het aantal geringde vogels drukte. Desalniettemin is er door de inspanning van de vier ringers en de zes assistenten uiteindelijk nog een behoorlijk resultaat geboekt. Sinds het ringstation medio 2008 is gegroeid van twee naar vier vergunninghouders, is de vangintensiteit toegenomen. Ook bleek een aantal voor ons nieuwe experimenten succesvol. Wat betreft het aantal soorten (74) was het zelfs het op één na beste jaar ooit, na recordjaar 2008 (toen 79 soorten). Voor acht soorten was 2009 het beste jaar ooit, en er werden liefst tien soorten geringd die (sinds de herstart) niet eerder waren gevangen. Tevens werd onder de vlag van het ringstation buiten Meijndel een nieuw project opgestart: het tellen en ringen van Bokjes in de Duijvenvoordse Polder, een samenwerkingsverband tussen het VRS, Staatsbosbeheer en de vogelteller van het gebied.

In 2009 werd gewerkt met nieuwe afspraken tussen terreinbeheerder Dunea, Vogelwerkgroep Meijndel en het vogelringstation. Daarin is o.a. overeengekomen dat het gebruik van geluid in het voorjaar (vanaf 1 februari) niet meer is toegestaan vanwege broedvogelinventarisaties, en dat in de maanden september tot en met januari de middelste zaterdagen van de maand niet met geluid wordt geringd in verband met wintertellingen. In 2010 volgt een evaluatie van deze afspraken met Dunea en de vogelwerkgroep.

Na de inleidende pagina's worden in dit jaarverslag de resultaten van de verschillende projecten in 2009 behandeld: CES, nachtegalen, dispersie/najaarstrek en het bokjesproject. Ook is er middels een fotoverslag extra aandacht voor de verschillende ondersoorten van de Tjiftjaf. Vanwege het jubileum wordt tot slot een kort overzicht gegeven van de resultaten van de afgelopen tien jaar, incl. een totaalijst van de vangsten tussen 2000 en 2009.

1. algemene informatie

bezetting

Gedurende het verslagjaar bestond de ringgroep uit de ringvergunninghouders Wijnand Bleumink, Vincent van der Spek, Wouter Teunissen en Maarten Verrips en de medewerkers Laurens Buisman, Cockie Boelen, Kasper Hendriks, Peter Lina, Ben Wielstra en aspirant-medewerker Rinse van der Vliet (eind 2009 toegelaten als medewerker). De bezetting sinds 2000 is behoorlijk veranderd: alleen Cockie, Maarten en Wijnand zijn ringers "van het eerste uur". Het dagelijks bestuur bestond in 2009 uit Wijnand Bleumink (voorzitter), Laurens Buisman (penningmeester) en Maarten Verrips (secretaris). Per december 2009 heeft Vincent van der Spek de functie van secretaris overgenomen.

vergunningverlening

De benodigde ringvergunningen worden op voorspraak van de Nederlandse Ringcentrale te Heteren afgegeven door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit. De benodigde terreinvergunningen werden verstrekt door terreinbeheerder Dunea, met dank aan Georgette Leltz en Hans Lucas.

afspraken Dunea, VWG Meijendel en VRS Meijendel

Eind 2008 zijn afspraken gemaakt tussen de terreinbeheerder, de vogelwerkgroep en het ringstation. Die houden o.a. in dat het ringstation geen geluid gebruikt in de periode dat de vogelwerkgroep broedvogels inventariseert (1 februari – 1 juli). In juli start het ringstation met het nachtegalenproject (met geluid). In de periode 15 augustus – 1 februari wordt met geluid gewerkt, met uitzondering van de middelste zaterdagen vanaf september, omdat de vogelwerkgroep dan wintertellingen verricht. Ook houdt het ringstation te allen tijde rekening met het gebruikte volume.

Afbeelding 1: Kasper Hendriks laat een onvolwassen mannetje Sperwer los na het ringen. De vogel werd na hevige sneeuwval in december gevangen. Meijendel, Wassenaar, 19 december 2009 (© Vincent van der Spek). Ringers: Kasper Hendriks, Vincent van der Spek en Wouter Teunissen.

het weer in 2009

Het weer in 2009 begon en eindigde winters. Met matige tot strenge vorst werd in januari tweemaal gevangen tijdens vorsttrek. In de periode februari – half april werd niet geringd. Tijdens de CES (media april tot medio augustus) werden vooral 'gunstige' dagen geprikt. Tijdens het nachtegalenproject (met name tweede helft juli) was het weer wisselend. Augustus was wisselvallig, met prachtige zonnige dagen met oostenwind, maar er waren ook westelijke stromingen, gepaard met veel neerslag. September en oktober kenmerkten zich door rustig najaarsweer, met veel noordoostelijke wind en weinig stormen. November was een zachte maand, waarin veel regen viel. December begon wisselvallig, maar eindigde winters. Vanaf de 17^e viel een flink pak sneeuw, dat tot aan de kerst bleef liggen. Voor het eerst sinds vier jaar kon daardoor weer gevangen worden met sneeuw. Daarna bleef het fris, met temperaturen rond het vriespunt.

publicaties

In tegenstelling tot voorgaande jaren waren er, behoudens het jaarverslag van 2008, in 2009 geen publicaties van de ringgroep. Voor *Limosa* staat voor 2010 een artikel over Grote Gele Kwikstaarten gepland, dat deels teruggrijpt op gegevens van VRS Meijndel. Er zijn plannen 'iets' met het tienjarige jubileum te doen. Ten slotte is de ringgroep voornemens de CES-gegevens van de afgelopen jaren uit te werken.

Afbeelding 2: *Ortolaan*, eerstejaars: de eerste voor de ringbaan. Meijndel, Wassenaar, 23 augustus 2009 (© Kasper Hendriks). Ringers: Kasper Hendriks, Wouter Teunissen, Maarten Verrips, Rinse van der Vliet

2. resultaten

Het jaar begon met twee vangdagen tijdens vorst in januari. Daarna volgde het CES-seizoen, dat in 2009 bovengemiddeld goed was. Voor Nachtegalen blonk 2009 niet uit. Vanaf 15 augustus werd met 'volledig' geluid gewerkt. Hoewel het najaar goede dagen kende, was er geen enkele invasie te bespeuren. Tijdens de nachtvangsten waren de uilen en de Veldleeuwerik weer goed vertegenwoordigd. Rallen lieten het echter behoorlijk afweten. In het zeer regenachtige november leek het najaar al vroeg over. Onverwacht zorgde hevige sneeuw aan het einde van het jaar nog voor een nieuwe golf van vangdagen. Voor het eerst sinds 2005 werd er weer onder deze omstandigheden geringd. In totaal werden 4.438 vogels van 74 soorten geringd: het op één na soortenrijkste jaar sinds 2000. Er waren 319 terugvangsten. Min of meer reguliere en/of onregelmatige gasten die dit jaar ontbraken op de soortenlijst waren Tapuit, Paapje, Oeverpieper, Bladkoning en Ringmus. In oktober werd gestart met een project buiten Meijndel. In de Duivenvoordse Polder, Wassenaar wordt sindsdien in samenwerking met Staatsbosbeheer onderzoek gedaan naar Bokjes. Dit project wordt in het jaaroverzicht besproken. Bij de gepresenteerde tabellen, aantallen enz. worden deze resultaten echter buiten beschouwing gelaten.

Afbeelding 3: Roodborst met pigmentstoring. Meijndel, Wassenaar, 18 september 2009. De Roodborst kende, na topjaar 2008, het op één na beste jaar ooit, met exact 500 geringde exemplaren. (© Rinse van der Vliet). Ringers: Cockie Boelen, Laurens Buisman, Maarten Verrips en Rinse van der Vliet.

vangdagen

In 2009 is in Meijndel op 80 dagen geringd. De verdeling per maand was als volgt:

Tabel 1 Aantal ringdagen per maand in 2009

Jan	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Tot
2	2	3	3	8	9	21	21	5	6	80

jaarrecords

In totaal boekten acht soorten wat betreft aantal geringde exemplaren in 2009 een jaarrecord: Watersnip (11; was 2 in 2005); Grote Bonte Specht (5; was 4 in 2002); Veldleeuwerik (441; was 399 in 2008); Heggemus (81; was 69 in 2005); Gekraagde Roodstaart (21; was 8 in 2004); Glanskop (5; was 3 in 2003); Staartmees (54; was 45 in 2007) en Rietgors (39; was 20 in 2008)

nieuwe soorten

Tevens zijn tien nieuwe soorten gevangen. Dat zijn in chronologische volgorde: Stormmeeuw (8 ex. op 9 januari en 1 ex. op 19 december); Kokmeeuw (9 januari); Kuifmees (21 juli); Gele Kwikstaart (19 augustus); Ortolaan (23 augustus); Kwartelkoning (11 september); Huiszwaluw (8 ex. op 13 en 1 ex. op 14 september); Velduil (15 oktober); Buidelmees (exemplaren op 15 en 25 oktober) en Grote Lijster (31 december).

Velduil, Grote Lijster, Kuifmees en Ortolaan waren (min of meer) toevalstreffers; de overige soorten zijn geringd tijdens gerichte vangpogingen.

Afbeelding 4: Stormmeeuw, adult, Meijndel, Wassenaar, 19 december 2009. Eén van de nieuwe soorten in 2009. (© Vincent van der Spek). Rings: Kasper Hendriks, Vincent van der Spek en Wouter Teunissen.

wintervangsten januari

In januari, tijdens de strengste winter in meer dan tien jaar, waren er twee vangpogingen. Op de 9e werden acht **Stormmeeuwen** en een **Kokmeeuw** gevangen: de eerste geringde meeuwen in Meijendel in dit millennium. Laat in de middag vliegen groepen meeuwen richting zee, om daar te overnachten. Om de meeuwen te lokken wordt brood op en rondom het slagnet gelegd. Jarenlange ervaring in Castricum leert dat dit vooral werkt tijdens strenge winters. Op dezelfde dag werd een **Gaai** teruggevangen die in 2004 door onszelf geringd was. Op de 31e was er onder andere nog een vangst van een **Ekster**: een soort die niet jaarlijks geringd wordt.

constant efforts sites (CES)

Het CES-project richt zich op broedvogels en wordt uitgevoerd in de periode half april tot begin augustus. In die periode wordt ten hoogste éénmaal per decade met een vaste mistnetopstelling en zonder gebruik van geluid gevangen.

De resultaten in 2009 zijn weergegeven in tabel 2 (blz. 10), die is onderverdeeld in volwassen (N1) en eerstejaars (1K) vogels. De verhouding hiertussen geeft een indicatie van het broedsucces ter plaatse. In de tabel staat bij 'controles' het aantal in 2009 gecontroleerde volwassen vogels en het jaar waarin deze geringd zijn. Groen weergegeven getallen geven aan dat de betrokken vogel destijds als eerstejaars werd geringd.

Afbeelding 5: Deze Kuifmees werd tijdens de CES gevangen. Het was een onverwachte nieuwe soort voor de ringbaan. Ze broeden op verschillende plekken in het duin, maar rondom de ringbaan is geen enkele naaldboom te bekennen. Meijendel, Wassenaar, 21 juli 2009 (© Wijnand Bleumink). Ringers: Wijnand Bleumink, Maarten Verrips en Rinse van der Vliet

Door het optellen van de aantallen in 2009 als volwassen geringde vogels, plus de aantallen vóór 2009 geringde, gecontroleerde vogels krijgt men een beeld van de omvang van de broedpopulatie.

Tabel 2 Vangsten tijdens CES in Meijndel in 2009

soort	geringd			controles			
	N1	1K	2009	2008	2007	2006	eerder
Boomkruiper	0	4		1			
Bosrietzanger	1	2					
Braamsluiper	9	11	3	1			2
Ekster	0	1					
Fitis	4	21	2			1	
Gekraagde roodstaart	1	7					
Glanskop	0	4					
Goudvink	1	0					
Grasmus	6	22	2	2			
Kleine bonte specht	0	1					
Grote bonte specht	0	1					
Heggemus	2	10	1	2	1		1
Kleine karekiet	9	33	1	2			
Koolmees	6	53	1	2			
Kuifmees	0	1					
Merel	4	7	1		1		
Nachtegaal	5	12	3	2	1		
Pimpelmees	0	48				1	
Rietgors	1	0		1			
Roodborst	0	14					
Spreeuw	5	51					
Sprinkhaanrietzanger	0	1					
Staartmees	1	6					
Tjiftjaf	4	22		2			
Tuinfluiters	2	4	1				
Vink	1	1					
Winterkoning	1	14				1	
Zanglijster	2	1	2				
Zwartkop	2	12		1			
totaal	67	364	17	16	3	3	3
excl. Spreeuw	62	313					

discussie

Eén van onze vanglocaties bleef in 2009 tot ver in juni onbebladerd, zowel de duindoorns als de overige struiken. We vreesden dat de struiken door ziekte getroffen waren, toen er uiteindelijk alsnog bladeren verschenen. Het verschijnsel kan invloed gehad hebben op de vestigings- en foerageermogelijkheden van de broedvogels ter plaatse.

Voor het eerst sinds we het CES onderzoek startten, vingen we voor ons doen grote aantallen **Spreeuwen**. Deze kwamen regelmatig foerageren op de grond rond één van de vanglocaties. Mogelijk heeft het maaibeheer van de laatste jaren een rol gespeeld bij de aanwezigheid en bereikbaarheid van voedsel voor de Spreeuwen. In dat geval zou het verschijnsel zich de komende jaren kunnen herhalen. Dispersie van grote groepen jonge Spreeuwen in juni is een bekend verschijnsel. In verband met de ongewoon grote aantallen **Spreeuwen** (die anders slechts incidenteel tijdens CES geringd worden) is naast het totaalaantal ook het totaal exclusief Spreeuwen aangegeven, om vergelijking met andere jaren mogelijk te maken.

Bekijken we de totaalaantallen dan zien we dat het aantal N1-vogels in 2009 ruim onder het gemiddelde van 2004-2008 ligt (zie desbetreffende jaarverslagen), terwijl het aantal 1K-vogels daar juist ruim boven ligt. Gemiddeld werd in 2004-2008 per adulte vogel 1,94 jong grootgebracht, in 2009 was dit (excl. Spreeuw) ruim 5!

De vangst van een **Kuifmees** in juli was volkomen nieuw voor ons. De soort broedt uitsluitend in naaldhout en moet dus een zwervende vogel uit de omgeving zijn. Ook ongebruikelijk maar wel leuk was de herhaalde vangst van **Glanskoppen** en **Gekraagde Roodstaarten**. Minder leuk en ook niet gebruikelijk was de (vrijwel) afwezigheid van de Goudvink op de CES lijst.

De oudste vogels in de broedpopulatie waren twee **Braamsluiers** die als N1-vogel in 2003 werden geringd en de ook de in het jaarverslag van 2008 al genoemde **Heggemus**, die in 2003 als eerstejaars werd geringd. Twee Braamsluiers van minimaal 7 jaar oud is opmerkelijk. De oudste onomstotelijk vastgestelde leeftijd van een Braamsluiper bedraagt 6 jaar en 10 maanden (<http://www.vogeltrekstation.nl/staav.htm>).

De gecontroleerde **Zwartkop** was een mannetje dat we hebben geringd op 25 september 2008. Dit is volop in de trektijd en kan erop wijzen de vogel niet in de buurt is grootgebracht. De gecontroleerde Rietgors droeg een Franse ring.

Afbeelding 6: Kleine Bonte Specht, eerstejaars mannetje na vrijlating, 4 augustus 2009, Meijndel, Wassenaar (© Vincent van der Spek). Ringers: Wijnand Bleumink, Vincent van der Spek en Rinse van der Vliet.

nachtegalenproject

Bij dit project wordt in de zeer vroege ochtenduren geluid van de Nachtegaal afgespeeld, die vervolgens vooral rond zonsopkomst worden gevangen. Dit project loopt jaarlijks vanaf 15 juli, maar het resultaat is sterk afhankelijk van het weer. Omdat het weer in de tweede helft van juli vaak onrustig was, kon op veel dagen niet geringd worden.

Het resultaat in 2009 is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 3 Vangsten van Nachtegaal in Meijndel in juli en augustus 2009

juli							augustus
21	22	26	27	28	29	31	4
29	17	12	11	9	17	8	2

De tabel maakt duidelijk dat de piek van de doortrek viel op de eerste vangdag, de enige dag waarop flinke aantallen werden geringd. Daarna lopen de aantallen snel terug. Na 1 augustus gaat het altijd om nadruppelende enkelingen. Niettemin steekt het resultaat schril af tegen het goede resultaat van het CES-project. Ook de Nachtegaal boekte daarin een goed (broed)resultaat, maar dit kreeg geen vervolg in het Nachtegalenonderzoek. Of dit te maken heeft met vroege wegtrek of slechte broedresultaten, is onbekend.

najaarstrek en dispersie

Het najaar begon laat voor ons: pas vanaf 15 augustus werd met geluid gewerkt, waardoor een deel van de dispersie van jonge vogels uit de omgeving gemist werd. Zo werd dit jaar slechts één **Blauwborst** geringd en was het totaal aantal gevangen **Sprinkhaanzangers** dit jaar wel heel mager: 16 stuks. Op 19 augustus werd de eerste **Gele Kwikstaart** ooit voor VRS Meijndel geringd. Schaarse soorten in deze maand betroffen **IJsvogels** op de 15e en 23e, de eerste **Ortolaan** ooit voor de ringbaan op de 23^e, een onvolwassen **Sperwergrasmus** op de 30e en een adulte **Draaihals** op de 31e. Tijdens de eerste vier nachtvangsten van het jaar, tussen 15 en 23 augustus, werden direct vier **Porseleinhoenen** gevangen. In 2008 werden de meeste Porseleinhoenen na augustus geringd, maar dit jaar kon er, ondanks herhaaldelijke pogingen, nog maar één worden bijgeschreven: op 20 september. Door de late start van het najaar werd tevens een groot deel van de steltloper trek gemist, waar in 2008 voorzichtige successen mee geboekt waren. Het enige wapenfeit betrof een **Oeverloper**, op 23 augustus. De eerste **Sperwer** dit jaar, op 16 augustus, droeg een Nederlandse ring die niet van ons afkomstig was. De vogel had twee gezwellen in de bek, waarvan er één bloedde. De ziekteoorzaak kon niet worden achterhaald. Het aantal geringde **Kleine Karekieten** was wat onder het gemiddelde. Een exemplaar op 11 september droeg een Stavanger-ring. Er zijn in Nederland niet veel Noorse terugvangsten van deze soort. Voor ons was dit zelfs de eerste.

Afbeelding 7: Sperwer, eerstejaars mannetje, Meijendel, Wassenaar, 16 augustus 2009. De vogel heeft gezwollen in de mondhoeken, waarvan de rechter bloedt (© Wouter Teunissen). Ringers: Cockie Boelen, Wouter Teunissen en Maarten Verrips

Twee experimenten eind augustus en in de eerste helft van september bleken geslaagd. De eerste was een poging om 's nachts **Kwartelkoning** te vangen. Bij poging één, in de nacht van 29 op 30 augustus, was het al bijna raak: een Kwartelkoning kwam tot vlak bij de netten, maar werd uiteindelijk niet gevangen. In totaal is tot eind september zes keer een poging gewaagd de soort te ringen. Op 11 september lukte het: een juveniele vogel – zelden afgebeeld in veldgidsen – hing in de netten: een nieuwe soort voor de ringbaan!

Afbeelding 8: Kwartelkoning, juveniel vlak na vrijlating, Meijendel, Wassenaar, 11 september 2009 (© Vincent van der Spek). Ringers: Wouter Teunissen en Vincent van der Spek

Het tweede experiment was tijdens harde westenwind op 13 september, toen acht Huiszwaluwen werden geringd. Normaliter laat deze soort zich zeer lastig vangen, maar met storm lukt het ze niet altijd de netten te omzeilen. Een dag later werd nog een negende exemplaar geringd.

Afbeelding 9 & 10: Huiszwaluwen, eerstejaars, 13 september 2009: wederom een nieuwe soort voor de ringbaan. De vogels werden met stevige westenwind gevangen. Op de foto's is te zien hoe variabel de eerstejaars zijn. Twee exemplaren hadden luisvliegen: de in zwaluwen gespecialiseerde parasieten *Stenoptheryx hirundinis* (© Vincent van der Spek). Ringers: Vincent van der Spek, Wouter Teunissen en Rinse van der Vliet.

Opvallend was de aanwezigheid van **Gekraagde Roodstaarten** dit jaar, met 21 vangsten. Het oude jaarrecord (8 ex. in 2004) werd verpulverd. Ook andere ringbanen in het land vingen meer Gekraagde Roodstaarten dan anders, maar in Meijndel werd ook ander geluid gebruikt. Wellicht was er sprake van een "dubbel effect". Driemaal werden drie exemplaren op een dag geringd.

Afbeelding 11: Gekraagde Roodstaart, eerstejaars mannetje, 12 september 2009: in 2009 werd een recordaantal roodstaarten geringd (© Vincent van der Spek). Ringers: Kasper Hendriks, Vincent van der Spek en Wouter Teunissen.

Twee "bulksoorten" beleefden een uitstekend jaar. Zowel de **Roodborst** (exact 500 geringde vogels) en de meest algemene soort voor ringers in Nederland, de **Zwartkop** (898), kenden hun op één na beste jaar ooit. Opvallend genoeg werden beide records (resp. 673 en 1.502) pas een jaar eerder geboekt. Op 17 en 18 oktober werden liefst 166 Roodborsten geringd: dergelijke pieken komen normaliter pas minimaal een week later in het jaar voor. Eén van de vogels op de 18e had opvallend bleke/beige bovendelen (zie foto). De beste dag voor Zwartkoppen was 9 september, met 88 exemplaren: ook al aan de vroege kant. Voor beide soorten gold dus dat de trek vroeg begon, maar de vangsten liepen tot ver in het najaar door. Van de **Graspieper** werden na twee wat mindere jaren weer eens meer dan driehonderd exemplaren gevangen: 317. Daarnaast waren er nog twee interessante terugvangsten. Op 30 september werd een vogel gecontroleerd met een Stavanger-ring, een dag later was er een vangst van een Graspieper die al door een Nederlands collega van aluminium was voorzien. De vogel bleek op 16 juli als jonge vogel te zijn geringd in Haskerland, Friesland. Zo veel terugvangsten van Graspiepers komen er niet voorbij, maar de extra inspanning die VRS Meijndel de laatste jaren levert om deze soort te vangen, levert steeds vaker mooie terugmeldingen op. Loon naar werken! Dat geldt niet voor de **Grote Gele Kwikstaart**, waar de inspanning zich de laatste twee jaar niet uitbetaalt. Dit jaar werden er slechts 21 geringd, ondanks standaard vangpogingen in de doortrekperiode. 50 **Tjiftjaffen** tussen 24-26 september is voor Meijndel niet onaardig. Op de laatste dag zat daar een vogel tussen die qua kleed sterk leek op een (vroege) **Scandinavische Tjiftjaf**. Interessante vangsten in de maand september waren verder een **Roodborsttapuit** op de 24^e en de laatste – overigens wat afwijkende – **Bosrietzanger** ooit, op de 27^e. De vogel had de maten en het uiterlijk van een Bosrietzanger, maar had wel donkere teennagels.

Tabel 4 Laatste vangdata regelmatig gevangen zomervogels 2006-2009

Soort	2009	2008	2007	2006
Nachtegaal	13 september	11 september	12 augustus	13 augustus
Sprinkhaanrietzanger	24 september	28 september	22 september	29 september
Rietzanger	13 september	10 september	7 oktober	11 september
Bosrietzanger	27 september	11 september	12 september	24 september
Kleine karekiet	11 oktober	15 oktober	27 november	28 oktober
Braamsluiper	24 september	22 augustus	14 september	14 september
Grasmus	1 september	13 september	8 september	28 september
Tuinfluitier	9 oktober	9 oktober	7 oktober	30 september
Zwartkop	10 november	14 november	14 december	26 december
Fitis	14 oktober	25 september	8 september	17 september
Tjiftjaf	10 november	29 november	27 november	26 december

Ook dit najaar werd extra werk gemaakt van het ringen van **Veldleeuweriken**. Het is vooralsnog de enige zangvogel die zich 's nachts goed laat vangen. De extra moeite resulteerde in het verbreken van het jaarrecord: 441. Het vorige record (399) was zeer recent: 2008. Er waren twee zeer goede oktobernachten voor deze soort, met 101 exemplaren in de nacht van de 13^e op de 14^e en 159 van de 30^e op de 31^e. Tijdens de nachtvangsten werden in oktober weer de nodige uilen gevangen: dit jaar een **Kerkuil** (31^e), vier **Ransuilen** (met drie exemplaren van de 13^e op de 14^e) en een nieuwe soort voor de ringbaan: een **Velduil** (rond 1.00 op de 15^e). Een andere bonus was de **Houtsnip** die rond 4.00 op de 31^e in de netten hing. Dit was pas de tweede vangst van deze soort sinds 2000, dus daarom was het des te spectaculairder dat de vogel al op 15 november werd teruggemeld uit Frankrijk. De trek van **Waterrallen** was matig dit najaar. Het totaal aantal gevangen vogels bedroeg slechts 66. Aan de inspanning heeft dat niet gelegen. Normaliter is oktober de beste maand, maar er werden bijna evenveel vogels in september gevangen: 30 resp. 31. Bijzonder was de vangst van een vogel met Belgische ring, op 22 september. Ook het **Waterhoen** liet het aardig afweten. De vermeende betere geluidsopname bracht geen resultaat, met slechts drie geringde vogels in oktober. Wat wel resultaat opleverde was een eenmalige proef met andere speakers, die een lager frequentiebereik hebben (met dank aan Erik Maassen van VRS Van

Lennepe): prompt hing er bij deze poging een **Bokje** in de netten – een tweede wist die nacht te ontkomen.

Afbeelding 12: Velduil, onvolwassen mannetje, Meijendel, Wassenaar, 15 oktober 2009. Weer een nieuwe soort voor de ringbaan (© Vincent van der Spek). Ringers: Vincent van der Spek, Wouter Teunissen en Maarten Verrips

Meijendel blijft in Nederland dé hotspot voor **Boomleeuweriken**. In 2008 werd voor het eerst serieus werk gemaakt van het ringen van deze soort, en met succes. Er werd in 2009 net geen recordaantal geringd. Werden er in 2008 26 exemplaren van aluminium voorzien, dit jaar bleef het aantal steken op 25. De 13 vogels die op 18 oktober werden gevangen, betekenden wel een dagrecord. Een erg late **Fitis** kwam binnen op 14 oktober. Opvallend was dat het **Vuurgoudhaantje** (96) dit jaar ruim tweemaal zo algemeen was als het vrijwel afwezige **Goudhaantje** (44; het slechtste jaar sinds 2002). Staartmezen werden het gehele jaar door gevangen, maar vooral in september en oktober kreeg het jaarrecord (54) pas echt vorm. Het consequenter draaien van geluid van **Baardmannetje** (10) en **Rietgors** (39) sinds 2008 werpt zijn vruchten af. De gors boekte daarmee zelfs bijna een verdubbeling van het jaarrecord van een jaar eerder (was 20). Ook het experiment om **Buidelmees** te vangen was succesvol, met vangsten op 15 en 25 oktober. De timing van de tweede vogel was uitstekend, omdat er zojuist een excursie van Vogelwerkgroep Meijendel gaande was. Op 29 oktober hing de eerste **Cetti's Zanger** sinds 2003 in de netten: opvallend genoeg in het meest bosrijke stuk van het terrein. Twee dagen later werd op z'n minst een **Scandinavische**, maar misschien wel een **Siberische Tjiftjaf** geringd. **Vinken** en **Kepen** waren maar matig vertegenwoordigd, met resp. 36 en twee nieuwe vangsten. Van de Keep werd op de 15^e

wel ook nog een exemplaar teruggevangen die een dag eerder geringd bleek op Westenschouwen, Zeeland. Ook de lijsters waren dit jaar slecht vertegenwoordigd: **Merel**, **Zanglijster**, **Koperwiek** en **Kramsvogel** deden het allemaal op z'n best matig. Kramsvogel kende met slechts zeven vangsten zelfs het slechtste jaar ooit.

Afbeelding 13 & 14: De eerste en de tweede Buidelmees voor de ringbaan ooit. De linker is een eerstejaars op 15 oktober 2009. Van de rechter, op 25 oktober 2009, kon de leeftijd niet met zekerheid bepaald worden. Meijndel, Wassenaar (© Vincent van der Spek (links) & Wouter Teunissen). Ringers: Wijnand Bleumink, Vincent van der Spek, Wouter Teunissen, Maarten Verrips en Rinse van der Vliet.

November kenmerkte zich door zacht weer met veel regen: geen goede omstandigheden om vogels te ringen. Er werd maar op vijf dagen gevangen, waarbij in totaal nog geen dertig uur werd vol gemaakt. Er werden dan ook maar 113 nieuwe vogels geringd: een heel mager aantal voor deze maand. Het hoogtepunt was een **Scandinavische Tjiftjaf** op de 8^e. Het jaar leek dan ook als een nachtkaaars uit te gaan, tot de tweede helft van december. Vanaf de 17^e viel er veel sneeuw en die bleef tot Eerste Kerstdag liggen. Tussen de 18^e en de 24^e werd op vijf dagen geringd. Doordat de grond bedekt is met sneeuw zijn veel grondbewoners gedwongen te vertrekken, omdat ze geen voedsel meer kunnen vinden. Dit leidt tot verplaatsingen van o.a. Veldleeuweriken, Kieviten, Wulpen en Watersnippen.

Afbeelding 15 & 16: Grote Lijster, eerstejaars: de laatste nieuwe soort voor de ringbaan in 2009. Meijndel, Wassenaar, 31 december 2009 (© Vincent van der Spek). Ringers: Vincent van der Spek, Wouter Teunissen, Maarten Verrips en Ben Wielstra.

Afbeelding 17: Deze Wulpen landden bij de ringplek, maar werden door een jagende Havik verjaagd voordat ze konden worden gevangen. De vogels zijn gefotografeerd vanuit de ringershut. Meijndel, Wassenaar (© Vincent van der Spek).

Er werden tijdens de sneeuwperiode nog 127 nieuwe vogels geringd, met onder andere **Buizerd**, **Sperwer**, **Witgatje**, **Watersnip** (11), **Stormmeeuw**, **IJsvogel** en **Veldleeuwerik** (81). Speciale vermelding verdient de **Waterral** die op de 24^e doodleuk de ringershut binnen kwam lopen. De vogel bleek broodmager: slechts 75 gram. De lichtste in het najaar wegen normaliter minstens 90 gram. Op de 31^e, een koude maar sneeuwvrije dag, werd een laatste poging gewaagd, die nog eens 15 nieuwe vangsten opleverde. De meest onverwachte uitsmijter van het jaar was een **Grote Lijster** – de tiende nieuwe soort voor de ringbaan dit jaar – die uit het niets doodleuk de slag op kwam lopen. De allerlaatste vogel die in 2009 werd geringd, was een **Buizerd**: de tweede van de maand én het jaar.

monitoringsproject bokjes

Dit project vindt plaats in de Duivenvoordse Polder: buiten Meijndel dus. Het is een samenwerking tussen Staatsbosbeheer (Evert Dolman en Peter van Osch), de vogelteller van de polder (Adri Remeus) en het ringstation. Doel is om o.a. plaatstrouw te meten, en om het voorkomen van **Bokjes** te koppelen aan terrein- en weeromstandigheden. De ringsessies vinden in principe eens per maand plaats tussen oktober en maart. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van tellingen (ca. eens per decade in dezelfde periode). Een onderzoeksplan werd hiervoor in 2008 bij zowel het Vogeltrekstation als Staatsbosbeheer ingeleverd en goedgekeurd. De vorige winter kwam het project desondanks niet van de grond. Het terrein was later gemaaid dan gewoonlijk en daardoor aanvankelijk a) minder geschikt voor Bokjes en b) niet geschikt voor de gehanteerde vangmethode. Daarna zette de vorst in en waren er geen Bokjes meer aanwezig. Half oktober 2009 werd uiteindelijk toch gestart en werden tot het einde van het jaar drie vangpogingen verricht. In totaal werden daarbij drie Bokjes geringd. In deze periode zaten maximaal zeven Bokjes tegelijkertijd in het gebied. Het project wordt na twee winters door Staatsbosbeheer en het onderzoeksteam geëvalueerd.

Afbeelding 18: Bokje, Duivenvoordse Polder, Wassenaar, 17 oktober 2009 (© Vincent van der Spek).
Ringers: Kasper Hendriks, Vincent van der Spek, Wouter Teunissen, Maarten Verrips en Adri Remeeus.

terugmeldingen gedurende 2009 ontvangen

In de onderstaande lijst staan 1) door ons geringde vogels die door derden werden teruggemeld en 2) door derden geringde vogels die door ons werden teruggevangen ('gecontroleerd'). Het betreft alle meldingen die in 2009 werden ontvangen.

De eerste lijst betreft vogels die in Meijndel zijn geringd en van elders zijn teruggemeld.

Baardman

AS.01204	Baardman – vgr Contr. V vgr	Wassenaar Castricum	29-10-2008 04-11-2008
AP.01403	Baardman M - vgr Contr M – vgr	Wassenaar Zwanenwater, Callantssoog	10-10-2007 22-04-2009
AP.01403	Baardman M vgr Contr M – vgr	Wassenaar Zwanenwater, Callantssoog	10-10-2007 20-05-2009
AP.01403	Baardman M vgr Cont M - vgr	Wassenaar Zwanenwater Callantssoog	10-10-2007 29-05-2009

Goudhaantje

Y..39383	Goudhaantje V 1kj Contr V 1kj	Wassenaar Kennemerduinen	19-10-2008 20-10-2008
----------	----------------------------------	-----------------------------	--------------------------

Grote Barmsijs

AS.01552	Gr. Barmsijs V na1kj Contr. V na1kj	Wassenaar Dwingelloo, Drenthe	23-11-2008 29-11-2008
----------	--	----------------------------------	--------------------------

AS.02200	Gr. Barmsijs V na1kj Contr. - 1kj	Wassenaar Assen, Drenthe	26-11-2008 19-12-2008
AS.02241	Gr. Barmsijs M na1kj Mus, >1wk dood, kat	Wassenaar Monnickendam, N-Holland	26-11-2008 18-02-2009
AS.02299	Gr. Barmsijs M 1kj Contr. - M 1kj	Wassenaar Bloemendaal/Kennemerd.	26-11-2008 27-11-2008
AS.02316	Gr. Barmsijs - vgr Contr. V 1kj	Wassenaar Wieringermeer, Leemans	29-11-2008 02-12-2008
Houtsnip			
	Houtsnip - vgr Contr. - ?	Wassenaar Plage, Rue des Roseaux Larmor Morbihan, Frankrijk	31-10-2009 15-11-2009
Kleine Karekiet			
AP.02908	Kl. Karekiet - 1kj Contr. - 1kj	Wassenaar Bassins des 5 Tailles Pas de Calais, Frankrijk	08-09-2008 09-09-2008
AP.02300	Kl. Karekiet - 1kj Contr. - 1kj	Wassenaar Merlimont, Pas de Calais Frankrijk	23-07-2008 30-07-2008
AP.02337	Kl. Karekiet - 1kj Contr. - 1kj	Wassenaar Boiry sainte Gertrude, Pas de Calais, Frankrijk	17-08-2008 23-08-2008
AS.02535	Kl. Karekiet - 1kj Contr. - 1kj	Wassenaar Kennemerduinen	31-07-2009 10-08-2009
Kokmeeuw			
3115562	Kokmeeuw - pull Afgelezen - ?	Wassenaar Leiden, Tuinstadwijk	21-06-1980 30-01-2009
Koolmees			
V.285386	Koolmees V vgr Contr. V vgr	Wassenaar Rybachiy, Kaliningrad O. Rusland	14-11-2005 11-10-2008
V.339112	Koolmees V vgr Gev. in huis, dood	Wassenaar Koog a/d Zaan	15-10-2007 13-03-2009
Merel			
L.293663	Merel M - 1kj Dood, < 1wk	Wassenaar Vysoke Myto, Tsjechië	22-11-2007 02-04-2009
L.236961	Merel V vgr Contr. V na1kj	Wassenaar Boden Fagernas, Norrbotten Zweden	05-11-2007 22-04-2009
Nachtegaal			
V.339630	Nachtegaal - 1kj Dood, < 1wk	Wassenaar Katwijk aan Zee	30-07-2008 29-04-2009

Pimpelmees

AP.53973	Pimpelmees – 1kj Contr. M 1kj	Wassenaar Lelystad, Oostvaardersdijk	11-10-2008 14-10-2008
AS.01260	Pimpelmees – 1kj Contr. - 1kj	Wassenaar Castricum	30-10-2008 13-11-2008
AS.01312	Pimpelmees – vgr Contr. V 1kj	Wassenaar Kernnemerduinen	31-10-2008 03-11-2008

Rietgors

V.373554	Rietgors M – 1kj Contr. M -1kj	Wassenaar Caen, Calvados, Frankrijk	25-10-2008 19-11-2008
----------	-----------------------------------	--	--------------------------

Rietzanger

AP.02613	Rietzanger - 1kj Contr. – na1kj	Wassenaar Bassins des 5 Tailles Pas de Calais, Frankrijk	15-08-2008 27-08-2008
----------	------------------------------------	--	--------------------------

Roodborst

AP.01122	Roodborst - vgr Dood/kat – vgr	Wassenaar Eastbourne, Sussex Groot Brittannië	01-10-2007 17-11-2008
AP.53374	Roodborst – 1kj Contr. – 1kj	Wassenaar Kornwerderzand, Friesland	25-09-2008 09-10-2008

Sperwer

3.3332216	Sperwer V 1kj Dood Torenvalk - ?	Wassenaar Bleiswijk, N 209/16,5	31-10-2008 19-03-2009
-----------	-------------------------------------	------------------------------------	--------------------------

Tjiftjaf

Y..30326	Tjiftjaf - vgr Dood,onbekend hoe lang	Wassenaar Borrevannet, Vestfold Noorwegen	20-10-2007 04-10-2009
----------	--	---	--------------------------

Vink

V.338030	Vink M – 1kj Dood > 1 wk	Wassenaar Krisinehamn, Varmland Zweden	18-10-2006 10-04-2009
----------	-----------------------------	--	--------------------------

Vuurgoudhaantje

G..90926	Vuurgoudhntje V 1kj Contr. V 1kj	Wassenaar Schildwolde, Groningen	22-09-2007 01-11-2008
----------	-------------------------------------	-------------------------------------	--------------------------

Winterkoning

Y..30433	Winterkoning – vgr Contr.	Wassenaar Lilla Karlså, Gotland, Zweden	01-11-2007 05-05-2008
----------	------------------------------	---	--------------------------

Zwartkop

V.339885	Zwartkop M vgr Contr. M 1kj.	Wassenaar Dunes De Slack, Pas de Calais, Frankrijk	31-08-2008 09-09-2008
V.372078	Zwartkop M 1kj Contr. M 1kj	Wassenaar Bassin 51, Mont-Bernanchon, Pas de Calais, Frankrijk	10-09-2008 11-09-2008
V.372300	Zwartkop M vgr. Contr. – 1kj	Wassenaar Mechelen, België	11-09-2008 25-09-2008

V.373429	Zwartkop M 1kj Contr. M 1kj	Wassenaar Ponteceso, Lugo, Spanje	15-10-2008 16-11-2008
V.373072	Zwartkop V 1kj Dood gevonden	Wassenaar Helden, Limburg	27-09-2008 01-06-2009
V.372891	Zwartkop V 1kj Contr. V 1kj	Wassenaar Sint Laureins, Zeeland	20-09-2008 23-09-2008
V.421426	Zwartkop M 1kj Contr. M 1kj	Wassenaar Castricum duinen	23-08-2009 26-08-2009
V.421567	Zwartkop M n1kj Contr. M 1kj	Wassenaar Kennemerduinen	06-09-2009 08-09-2009
V.421673	Zwartkop M 1kj Contr. M 1kj	Wassenaar Sint Laureins, Zeeland	09-09-2009 18-09-2009

Zwarte Mees

AS.01079	Zwarte Mees - 1kj Contr. - 1kj	Wassenaar Ursel, Oost-Vlaanderen België	12-10-2008 19-10-2008
----------	-----------------------------------	---	--------------------------

De onderstaande lijst betreft vogels die elders zijn geringd en die in Meijendel zijn gecontroleerd.

Baardmannetje

AL.97690	Baardmannetje V vgr Contr. V n1kj	AWduinen, Zandvoort Wassenaar	10-10-2008 27-10-2009
AN.45596	Baardmannetje M vgr Contr. M n1kj	Lelystad, Oostvaardersdijk Wassenaar	25-09-2009 27-10-2009
AP.00224	Baardmannetje V 1kj Contr. V vgr	Lelystad, Blocq van Kuffeler Wassenaar	21-06-2008 22-10-2008

Bladkoning

Y..24720	Bladkoning - vgr Contr. - 1kj	Castricum Wassenaar	13-10-2008 14-10-2008
----------	----------------------------------	------------------------	--------------------------

Graspieper

AJ.85336	Graspieper - 1kj Contr. - na1kj	Rohel, Haskerland, Friesland Wassenaar	16-07-2009 01-10-2009
----------	------------------------------------	---	--------------------------

Grote Barmsijs

AP.22488	Gr. Barmsijs V 1kj Contr. V na1kj	Kennemerduinen Wassenaar	29-11-2008 01-12-2008
----------	--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------

Keep

V.445280	Keep M 1kj Contr. M 1kj	Westenschouwen Wassenaar	14-10-2009 15-10-2009
----------	----------------------------	-----------------------------	--------------------------

Kleine Karekiet

AL.96355	Kleine Karekiet - 1kj Contr. - na1kj	A.W. Duinen, Zandvoort Wassenaar	02-08-2008 12-06-2009
----------	---	-------------------------------------	--------------------------

Koolmees

V.156944	Koolmees V 2ekj Contr. V vgr	Kennemerduinen Wassenaar	03-03-2008 11-10-2008
V.363057	Koolmees - 1kj Contr. V vgr	Castricum Wassenaar	14-07-2008 18-10-2008
V.363874	Koolmees V 1kj Contr. V vgr	Castricum Wassenaar	08-10-2008 11-10-2008

Pimpelmees

AL.97896	Pimpelmees - 1kj Contr. - 1kj	A.W. Duinen bij Zandvoort Wassenaar	18-10-2008 30-10-2008
AL.97907	Pimpelmees - 1kj Contr. - 1kj	A.W. Duinen bij Zandvoort Wassenaar	19-10-2008 30-10-2008
AL.97712	Pimpelmees - 1kj Contr, - 1kj	A.W. Duinen bij Zandvoort Wassenaar	10-10-2008 11-10-2008
AN.93928	Pimpelmees - M 1kj Contr. - na1kj	Kennemerduinen Wassenaar	06-10-2008 12-10-2008
AP.40741	Pimpelmees - 1kj Contr. - 1kj	A.W. Duinen,Zandvoort Wassenaar	14-10-2009 25-10-2009
Brux 10573636	Pimpelmees - 1kj Contr. - n1	Neerpelt, Limbourg, België Wassenaar	13-11-2007 07-11-2008
AP.40741	Pimpelmees - 1kj Contr. - 1kj	A.W. Duinen bij Zandvoort Wassenaar	14-10-2009 25-10-2009

Rietgors

Paris .6040774	Rietgors M 1kj Contr. M na 1kj	Noyant / Maine et Loire Frankrijk Wassenaar	25-10-2008 29-05-2009
----------------	-----------------------------------	---	--------------------------

Roodborst

AT.00798	Roodborst - 1kj Contr. - 1kj	Vlieland,barakkenkamp Wassenaar	10-10-2009 23-10-2009
----------	---------------------------------	------------------------------------	--------------------------

Tjiftjaf

Y..21512	Tjiftjaf - 1kj Contr. - vgr	Schiermonnikoog Wassenaar	24-09-2009 18-10-2009
----------	--------------------------------	------------------------------	--------------------------

Winterkoning

Y..23121	Winterkoning - na1kj Contr. - vgr	Castricum Wassenaar	28-05-2008 02-11-2008
----------	--------------------------------------	------------------------	--------------------------

Zwartkop

AP.97614	Zwartkop V 1kj Contr. V 1kj	Vlieland, barakkenkamp Wassenaar	07-10-2008 11-10-2008
Brux 10942757	Zwartkop M vgr Contr. M 1kj	Lede,O-Vlaanderen, België Wassenaar	10-10-2008 19-10-2008

tjiftjafperikelen: abietinus, collybita en tristis

In Nederland werden in het najaar van 2009 veel 'verdachte' Tjiftjaffen gemeld. Er waren diverse meldingen van Siberische Tjiftjaffen *Phylloscopus collybita tristis*, waarvan sommige exemplaren langer bleven hangen en door vele waarnemers werden geobserveerd. Door ringstations werden regelmatig Scandinavische Tjiftjaffen *Ph. c. abietinus* (11) en Siberische Tjiftjaffen (9) gemeld. De eerste gemelde 'verdachte' Tjiftjaf kwam uit Meijndel, op 26 september. Deze vogel vertoonde kenmerken van *abietinus* (zie foto). De snavelbasis en de snijrand zijn vleeskleurig en er zijn nog wat groene vlekjes zichtbaar op de rug van de vogel. Omdat de maten aan de kleine kant waren (ruim passend binnen *collybita*) en het vroeg in het seizoen was, is de vogel 'voor de zekerheid' als Tjiftjaf – dus zonder specificatie van ondersoort – geringsd.

Afbeelding 19: Tjiftjaf met kenmerken van ssp. *abietinus*, Meijndel, Wassenaar, 26 september 2009. Ringers: Wijnand Bleumink, Laurens Buisman, Vincent van der Spek en Rinse van der Vliet.

De volgende 'verdachte' Tjiftjaf werd gevangen op 31 oktober. De vierde editie van *Identification guide to European passerines* van Lars Svensson (1992) stelt dat vogels met groen op de mantel veiligheidshalve beter niet als *tristis* gedetermineerd zouden moeten worden (hooguit als *abietinus/tristis*) en dat de maten van *tristis* overeenkomen met die van de nominaat. Dit was een vrij grote vogel, en volgens Svensson pleit dat voor *abietinus*. Ook is er sprake van enige groene tekening op de mantel, zij het in zeer beperkte mate. Bedenk wel dat de Svensson ten tijde van de vangst al 17 jaar oud was en mogelijk niet meer up-to-date. De vogel van 31 oktober werd tegelijkertijd gevangen met een *abietinus/collybita*. Zie foto's. Volgens diverse ringers past het kleed van de 'verdachte' vogel beter op een *tristis* (Arnoud van der Berg; Richard Reijnders in litt). Het ontbreken van geel op de borst en de grotendeels zwarte snavel passen beter op *tristis* dan op *abietinus*. Ook vertoont de wenkbrauwstreep geen gelige tint. Helaas riep de vogel niet: de roep is diagnostisch.

Afbeelding 20: De rechter Tjiftjaf abietinus/tristis is in ieder geval van noordoostelijke herkomst. Maar hoe noordoostelijk? De vogel toont duidelijk fors. Meijendel, Wassenaar, 31 oktober 2009 (© Vincent van der Spek). Ringers: Vincent van der Spek en Wouter Teunissen.

Afbeelding 21: Tjiftjaf van noordoostelijke herkomst abietinus/tristis. Meijendel, Wassenaar, 31 oktober 2009 (© Vincent van der Spek). Ringers: Vincent van der Spek en Wouter Teunissen.

Bruine vogels zijn kenmerkend binnen *tristis*, maar over de grijze vogels moet nog veel worden uitgezocht. Op 8 november werd de laatste verdachte Tjiftjaf gevangen. De vogel werd gedetermineerd als *abietinus*. Een foto van de vogel is helaas niet beschikbaar.

Er is nog veel onduidelijk over de herkenning en status van taxa van Tjiftjaffen. Daarom wordt door diverse ringstations (naast Meijendel: VRS Castricum, VRS Van Lennep en VRS Schiermonnikoog) nagedacht over een onderzoek naar deze taxa in Nederland. In een later stadium daarover hopelijk meer!

Voor meer informatie over *tristis* (herkenning, status en voorkomen in Nederland) zijn de volgende twee artikelen aan te raden:

A.B. van den Berg & The Sound Approach (2009). Calls, identification and taxonomy of Siberian Chiffchaff: an analysis. Dutch Birding 31:2.

E.B. Ebels (2009). Siberische Tjiftjaffen in Nederland: voorkomen en determinatie. Dutch Birding 31:2.

3. tien jaar VRS Meijendel (2000-2009)

In dit hoofdstuk worden in vogelvlucht de resultaten van de eerste decade van de 21^e eeuw besproken. Meijendel is een van de oudste ringplekken van Nederland. De eerste vogel (een Spreeuw) werd in 1911 in Nederland – in Nijkerk – geringd. Meijendel volgde snel: al in de jaren '20 van de vorige eeuw werden vogels voor onderzoek van ringen voorzien. De traditionele plek was aan het eind van de vorige eeuw nog maar matig bezet. Wel waren elders in het duin nog twee kleine ringplekken: in Berkheide en Solleveld, resp. ten noorden en ten zuiden van Meijendel.

Afbeelding 22: Draaihals, adult, Meijendel, Wassenaar, 31 augustus 2009 (© Vincent van der Spek).
Ringers: Cockie Boelen, Vincent van der Spek, Maarten Verrips

tien jaar VRS Meijendel in vogelvlucht

In een poging de continuïteit van het ringwerk te waarborgen heeft beheerder Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (thans Dunea) destijds de activiteiten op de huidige vangplek – waar de beheerder een hut neer had gezet voor de ringers – gecentreerd. Uiteindelijk zijn de ringstations in Berkheide ('De Beer') en Solleveld ('Van Engelen') ontmanteld. St. VRS Meijendel bestond al, maar de activiteiten lagen feitelijk stil. Vanaf 2000 werden alle activiteiten in de beheereenheid louter op de huidige vangplek en onder de vlag van de stichting uitgevoerd.

In alle jaren is het broedvogelonderzoek CES gedraaid.

medewerkers in de periode 2000-2009

De volgende personen zijn in de eerste decade van de 21^e eeuw betrokken geweest bij het ringwerk in Meijndel.

† Herman de Beer (2000-2002)
Wijnand Bleumink (2000-2009)
Cockie Boelen (2000-2009)
Laurens Buisman (2005-2009)
Kasper Hendriks (2007-2009)
Paula den Hertog (2003; stagiair)
Fredda Leget (2000-2006)
Peter Lina (2005-2009)
Arend de Looff (2000-2003)
Sander Pieterse (2004; stagiair)

Vincent van der Spek (2004-2009)
G.J. Steenberg (2004)
Wouter Teunissen (2005-2009)
Maarten Verrips (2000-2009)
Rinse van der Vliet (2008-2009)
Peter Weiland (2001-2006)
Ben Wielstra (2004-2009)
† Hans Westdorp (2000-2004)
† Hetty de Wijs (2000-2007)
† Fred Wilmink (2000-2003)

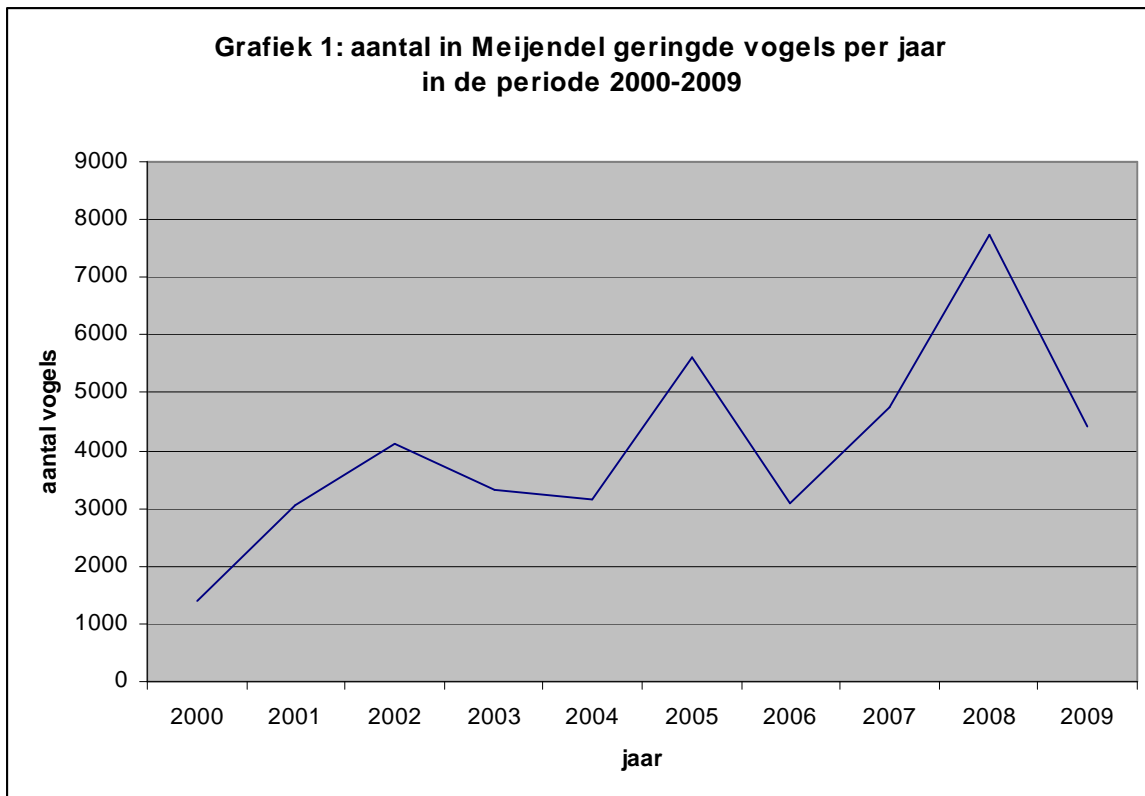
resultaten

In deze decade zijn er 40.776 vogels van 111 soorten geringd. De Zwartkop steekt met kop en schouders boven de andere soorten uit, met 7.238 exemplaren. Dat komt neer op bijna 18 procent van het totaal aantal geringde vogels. Het is ook de enige soort waarvan er eens in één jaar meer dan 1.500 van zijn geringd (1.502, in 2008). De top tien van meest geringde vogels nemen tweederde van het totaal aantal vangsten voor hun rekening. De top tien is als volgt:

Tabel 5 Tien meest geringde vogels in Meijndel 2000-2009

soort	aantal	% totaal
Zwartkop	7.238	17,8
Kleine Karekiet	3.812	9,3
Roodborst	2.988	7,3
Graspieper	2.274	5,6
Pimpelmees	2.135	5,2
Koolmees	2.071	5,1
Tjiftjaf	1.806	4,4
Grote Barmsijs	1.801	4,4
Merel	1.633	4,0
Goudhaantje	1.610	3,9
totaal	27.368	67,1

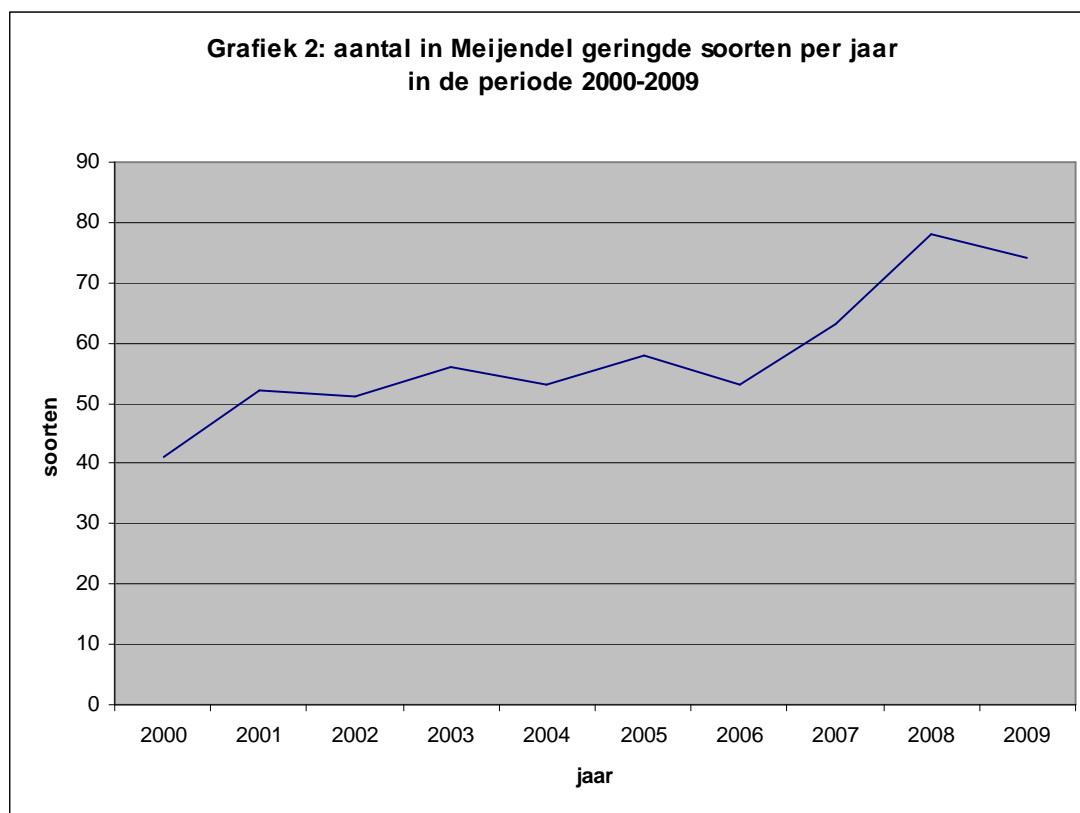
Veldleeuwerik (1.522) en Nachtegaal (1.493) vallen net buiten de top tien, maar zijn verder nog de enige overgebleven soorten waarvan meer dan duizend exemplaren zijn geringd. In grafiek 1 is het aantal geringde vogels per jaar in de periode 2000-2009 te zien. Daaruit lijkt op te maken dat dit een grillig beeld vertoont, maar dat de algemene tendens (licht) stijgend is.

Afbeelding 23: Sinds 2008 wordt zo nu en dan gericht gepoogd steltlopers te vangen. Zowel in 2008 als in 2009 werd daarbij een Oeverloper geringd. Dit is een eerstejaars, Meijendel, Wassenaar, 23 augustus 2009 (© Kasper Hendriks). Ringers: Kasper Hendriks, Wouter Teunissen, Maarten Verrips en Rinse van der Vliet

In tien jaar tijd zijn de vangers steeds wijzer geworden. Diverse experimenten hebben ertoe geleid dat soorten die aanvankelijk niet of nauwelijks geringd werden, nu (vrijwel)

jaarlijkse gasten zijn. Nachtvangsten, ringen tijdens vorst of sneeuw, of het vangen van steltlopers en zwaluwen zijn voorbeelden waarmee de afgelopen tien jaar succesvol is geëxperimenteerd. Slechts 33 soorten zijn ieder jaar gevangen. In grafiek 2 is het aantal geringde soorten per jaar in de periode 2000-2009 te zien: een stijgende lijn.

Tabel 6 Laatste vangdata zomervogels in Meijndel 2000-2009

soort	laatste vangdatum
Nachtegaal	13 september 2009
Sprinkhaanrietzanger	3 oktober 2005
Rietzanger	7 oktober 2007
Bosrietzanger	27 september 2009
Kleine karekiet	27 november 2007
Braamsluiper	7 oktober 2005
Grasmus	28 september 2006
Tuinfluitier	9 oktober 2008 & 9 oktober 2009
Zwartkop	26 december 2006
Fitis	14 oktober 2009
Tjiftjaf	26 december 2006

Afbeelding 24: Eén van dé hoogpunten van tien jaar ringen was de misschien wel meest onverwachte terugmelding in Nederland ooit: dit vrouwtje Grote Barmsijs droeg een Chinese ring! De vogel was 364 dagen eerder geringd in Nenjiang County, in de provincie Heilongjiang, noordoost China (49 gr N, 125 gr. O). Tussen de 364 dagen van de vangst en de terugvangst heeft de vogel hemelsbreed 8515 km afgelegd. Meijndel, Wassenaar, 15 november 2005 (© Vincent van der Spek). Ringers: Wijnand Bleumink, Cockie Boelen, Vincent van der Spek, Wouter Teunissen en Maarten Verrips.

Op de volgende pagina is een overzicht te vinden van alle door VRS Meijndel geringde vogels in de periode 2000-2009 (dus excl. teruggevangen vogels). Recordjaren hebben een grijze grondkleur. Soorten die maar in één jaar zijn gevangen, of soorten waarvan er nooit meer dan één in een jaar zijn geringd, zijn niet als record aangemerkt. Tevens is *barmsijs spec.* niet als record meegenomen.

* Bladkoning: recordjaar is 2008 en niet 2005, omdat er in 2008 tevens een terugvangst van een niet door ons geringde vogel was (een vijfde vogel derhalve)

** Bokje= excl. vangsten Duivenvoordse Polder

Tabel 7 Aantal door VRS Meijendel geringde vogels per soort per jaar in de periode 2000-2009

	soort	totaal	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	baardmannetje	36			1	1				5	19	10
	barmsijs spec	69								3	66	
2	bladkoning*	14	1			1		4	1	3	4	
3	boerenwaluw	12		1		1			1	8		1
4	bokje**	2									1	1
5	bonte vliegenvanger	31	2		2	11	5	3	1	1	2	4
6	boomklever	1									1	
7	boomkruiper	77		2	6	8	8	4	4	9	29	7
8	boomleeuwerik	53				2					26	25
9	boompieper	41	9	7	4	1		2	1	9	4	4
10	boomvalk	1									1	
11	bosrietzanger	203	8	12	37	20	11	37	25	16	23	14
12	braamsluiper	335	11	28	58	43	40	41	21	24	34	35
13	bruine boszanger	1								1		
14	buidelmees	2										2
15	buizerd	5					1			2		2
16	cetti's zanger	5		1	2	1						1
17	draaihals	8			1	4	1				1	1
18	ekster	7		2		1			1		1	2
	exoot/kooivogel	1			1							
19	fazant	2		1						1		
20	fitis	934	53	83	122	78	69	149	131	109	86	54
21	gekraagde roodstaart	64	3	4	3	6	8	1	5	6	7	21
22	gele kwikstaart	1										1
23	gierzwaluw	2				1		1				
24	glanskop	20	1	1	2	3	2	1	1	2	2	5
25	goudhaan	1610	49	89	22	75	202	144	91	214	680	44
26	goudvink	76	6	14	11	5	6	13	6	8	4	3
27	grasmus	750	56	66	132	93	86	71	75	38	69	64
28	graspieper	2274	43	128	189	180	190	339	354	294	240	317
29	groene specht	2						1			1	
30	groenling	54		10						42		2
31	groenpootruiter	1									1	
32	grote barsijs	1801						920	5	80	796	
33	grote bonte specht	27	1	3	4	1	2	3	3	3	2	5
34	grote gele kwikstaart	178			10	30	14	14	6	47	36	21
35	grote karekiet	4					1		1	1	1	
36	grote lijster	1										1
37	heggemus	541	45	46	55	53	36	69	39	54	63	81
38	houtduif	3	1				1				1	
39	houtsnip	2								1		1
40	huismus	1									1	
41	huiswaluw	9										9
42	ijsvogel	14	3				3			2	3	3
43	kauw	2		2								
44	keep	30				1		12	3	7	5	2
45	kerkuil	5		2				1		0	1	1
46	klapekster	3									3	
47	kleine barsijs	137	2					40	1	57	29	8
48	kleine bonte specht	4			1		1				1	1
49	kleine karekiet	3812	122	341	605	470	363	494	285	255	560	317
50	kleine vliegenvanger	1						1				
51	kneu	2		2								
52	kokmeeuw	1										1
53	koolmees	2071	58	156	136	192	66	599	168	217	324	155
54	koperwiek	626	28	126	102	42	27	28	17	126	99	31
55	kramsvogel	154		15	34	13	8	7	12	32	26	7

56	kuifmees	1										1
57	kwartelkoning	1										1
58	matkop	3		2	1							
59	meerkoet	1						1				
60	merel	1633	32	134	217	111	86	148	150	310	265	180
61	nachtegaal	1493	50	202	212	182	145	187	104	83	207	121
	noordse goudvink	3						2	1			
62	noordse nachtegaal	1									1	
63	oeverloper	2									1	1
64	oeverpieper	13			2	1				2	8	
65	ortolaan	1										1
66	paapje	6				3	1			1	1	
67	pestvogel	1									1	
68	pimpelmees	2135	95	172	199	137	79	298	108	500	401	146
69	porseleinhoen	22		2		1	1	3			10	5
70	putter	1									1	
71	ransuil	21		3	6		1	1	1	1	4	4
72	rietgors	120	11	4	9	4	6	12	5	10	20	39
73	rietzanger	156	3	25	18	30	13	25	6	15	11	10
74	ringmus	5						3		1	1	
75	roodborst	2988	123	309	211	234	173	211	174	380	673	500
76	roodborsttapuit	5		1				1		1	1	1
77	rouwkwikstaart	3									3	
	scandinavische Tjiftjaf	2										2
78	sijs	23	15	7							1	
79	snor	1						1				
80	sperwer	32	2	3	2	2	3	5	3	4	5	3
81	sperwergrasmus	8			2		1	2	1		1	1
82	spotvogel	1				1						
83	spreeuw	306	5	13	39		3	13	14	109	26	84
84	sprinkhaanrietzanger	531	10	19	73	59	93	114	49	47	51	16
85	staartmees	287	27	25	15	7	34	22	31	45	27	54
86	stormmeeuw	9										9
87	tapuit	5			1	2			1	1		
88	tjiftjaf	1806	62	109	187	156	310	172	128	256	185	241
89	torenavk	8		4		4						
90	tuinfluiter	926	26	72	136	114	88	100	80	84	132	94
91	veldleeuwrik	1522	18	125	241	2	136	85	21	54	399	441
92	veldrietzanger	1							1			
93	velduil	1										1
94	vink	447	19	62	30	18	3	61	64	95	59	36
95	vlaamse gaai	33	2	4	2	5	5	4	4	2	3	2
96	vuurgoudhaan	705	13	32	81	59	27	22	43	233	99	96
97	waterhoen	21			2		2	1	1	1	11	3
98	waterpieper	1								1		
99	waterral	482	1	35	63	11	26	48	6	73	154	65
100	waterrietzanger	4					1	3				
101	watersnip	14						2			1	11
102	winterkoning	512	63	73	59	37	46	45	38	49	58	44
103	witgat	3									2	1
104	witg. blauwborst	22		3	1	1	3	1	6	2	4	1
105	withalsvliegenvanger	1								1		
106	witte kwikstaart	11				1					9	1
107	woudaapje	1			1							
108	zanglijster	725	52	60	75	107	46	54	49	115	107	60
109	zwarte mees	348		1		18		187		33	109	
110	zwarte roodstaart	1						1				
111	zwartkop	7238	264	423	703	667	678	778	748	577	1502	898

Tabel 8 Totaal aantal door VRS Meijndel geringde vogels in de periode 2000-2009

<i>totaal</i>	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
40776	1395	3066	4128	3311	3165	5609	3095	4762	7807	4438

Afbeelding 25: Het vangen van uilen is een van onze specialiteiten. Ransuil, eerstejaars, Meijndel, Wassenaar, 7 november 2008. (© Vincent van der Spek). Ringers: Vincent van der Spek & Maarten Verrips.